

Nr 821

Av herr **Björkänge m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 139, med förslag till lag om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m.

De riskmoment, som hanteringen i industriella och kommersiella sammanhang av atombränslen och annat radioaktivt material inrymmer, kräver att effektiva skyddsåtgärder vidtages. Allmän enighet torde råda om behovet av en beredskapslagstiftning mot atomolyckor. Det förslag till en sådan beredskapslag som framlägges i propositionen nr 139 synes oss i huvudlinjerna väl motiverat.

Enligt propositionen skall länsstyrelsen ha befogenhet att förordna om evakuering, utgångsförbud, inskränkningar i rätten att utnyttja vatten och livsmedel samt andra åtgärder som kan vara påkallade från strålskyddssynpunkt. För att vinna erforderlig stadga i beredskapen mot atomolyckor skall länsstyrelsen i län som kan väntas bli utsatt för radioaktiv beläggning vara skyldig att upprätta en organisationsplan. I planen skall klarläggas bl. a. frågor om ansvars- och arbetsfördelning mellan olika myndigheter och organ och om tillgången på personella och materiella resurser för olika ändamål. I den utredning, som ligger till grund för propositionen, har framhållits, att organisationsplanen bör utarbetas i samråd såväl med andra myndigheter och organ — bl. a. strålskyddsnämnden och atomenergidelegationen — som med anläggningsinnehavaren. Departementschefen har anslutit sig härtill.

För erforderlig effektivitet i skyddsåtgärderna är sådant samråd otvivelaktigt nödvändigt. Det synes oss emellertid härvid vara anledning att även uppmärksamma angelägenheten av att kontakt hålles med de kommunala organen i de berörda bygderna. Såsom i propositionen framhålles måste särskilt uppmärksammas sådana frågor som alarmering av befolkningen i en utsatt trakt, kontrollmätningar och andra undersökningar samt saneringsåtgärder och inskränkningar i jordbruksproduktionen. Skäl kan finnas att utarbeta ett särskilt kontrollmättningsprogram ävensom en plan för en eventuell evakuering. Det synes oss självklart, att för en sådan planering kontakt måste hållas med berörda kommuners styrelser. I propositionen har ingenting nämnts härom. Det synes oss angeläget, att vid riksdagsbehandlingen klargöres, att för upprättande av organisationsplan och vidtagande av övriga skyddsåtgärder länsstyrelse bör samråda även med berörda kommuners styrelser.

Såsom i propositionen framhålls kan åtgärder behöva vidtagas, som innebär intrång i enskildas rörelsefrihet, och än mer finns anledning att räkna med åtgärder som begränsar enskildas möjligheter att förfoga över sin egendom. Särskilt har man att räkna med att en atomolycka kan komma att föranleda viktiga ingripanden i livsmedelsproduktionen. Vid en svår olycka kan dessa ingripanden beröra många slag av vegetabiliska och animaliska födoämnen inom ett stort kontaminerat område. Om radioaktivitet utfällts över betesmarker, kan man behöva avspärra dessa marker för att förhindra att radioaktiviteten överföres i mjölken hos betande djur. Annat foder måste i så fall skaffas åt djuren, och man kan även bli nödsakad att låta evakuera dessa. Om djuren redan tillförts radioaktiva ämnen, måste man förhindra, att mjölken användes på vanligt sätt.

Åtskilliga ingripanden av myndighet vid atomolycka kan väntas komma att röra egendom som blivit radioaktivt förorenad under sådana omständigheter, att ägaren kan göra anspråk på anläggningsinnehavaren enligt den i propositionen nr 140 föreslagna atomansvarighetslagen. Men förluster, som inte omfattas av anläggningsinnehavarens skadeståndsansvar, kan dock uppkomma för enskilda. Som exempel härpå kan nämnas förluster, som kan tillfogas allmänheten till följd av att länsstyrelsen för säkerhets skull påbjuder utrymning av område som ligger i farozonen men som senare visar sig inte ha blivit belagt med radioaktivitet i hälsofarlig mängd, och vidare förluster som kan åsamkas jordbruksbefolkningen för den händelse länsstyrelsen inom sådant område skulle förbjuda försäljning av mjölk eller andra livsmedel.

Departementschefen framhåller, att starka skäl talar för att statsmakterna bör träda in med viss hjälp, när enskilda under förhållanden som nämnts inte kan få ersättning för lidna förluster av anläggningsinnehavaren eller från försäkring. Det skulle emellertid enligt propositionen vara en naturlig ordning, att riksdagen här liksom eljest vid större katastrofer i varje särskilt fall får taga ställning till ersättningsfrågan.

Det bör enligt vår mening vara självklart, att den som lidit skada på grund av myndighets beslut skall ha full ersättning härför av statsmedel. Enligt vår mening skulle det emellertid vara olyckligt, om sådan ersättning till skadelidande kunde utges endast efter beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen i varje enskilt fall. Genom en sådan ordning skulle utbetalningen av ersättningen komma att fördröjas, och osäkerhet skulle även uppstå bland allmänheten om rätten till ersättning. Enligt vår mening bör därför i lagen om skyddsåtgärder intagas bestämmelse om att förluster å enskild egendom, som uppstått genom av myndighet beslutade skyddsåtgärder mot atomolycka och för vilka ersättning inte kan utgå enligt atomansvarighetslagen, i sin fulla utsträckning skall gäldas av statsmedel.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

I. att riksdagen vid behandling av propositionen nr 139 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om erforderliga åtgärder i syfte att garantera, att länsstyrelse för upprättande av organisationsplan och vidtagande av övriga åtgärder till skydd vid olyckor i atomanläggningar samråder med berörda kommuners styrelser på sätt som ovan förordats;

II. att riksdagen måtte besluta, att förluster å enskild egendom, som uppstått genom av myndighet beslutade skyddsåtgärder mot atomolycka och som inte omfattas av anläggningsinnehavarens skadeståndsansvar, i full utsträckning må gäldas av statsmedel, samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext.

Stockholm den 3 maj 1960

Karl Björkänge

Emil Elmwall

Henry Brandt

Fritz Börjesson

Erik Grebäck